ՓՈՒՆՋ

ԹԻՒ 1162 — ՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 1877 ՄԱՐՏ 23

ԱԶԳԱՅԻՆ

Մայրաքաղաքիս յունաց հանրածանօթ սեղանաւորներէն Խրիսթաքի էֆէնտիի տիկինը, անցեալ շաբթու օր մը քանի մը ուրիշ երեւելի տիկնայց հետ Պոլսոյ շուկաները շրջագայելով՝ յոյն և հայ վաճառականներէ ու խանութպաններէ քիչ ժամանակի մէջ քանի մը հարիւր լիրայի հանդերձեղէն նուէր առեր է, յունական հիւանդանոցի պատսպարելոց համար։

Ականատես բարեկամք սքանչանօք պատմեցին մեզ՝ յիշեալ տիկնայց այս առաքինական շրջագայութիւնն ու յաջողութիւնը, և առաջարկեցին մեզ՝ խընդրել մեր ազգային մեծատուն տիկիններէն, որ բարեհաճին հետեւիլ նոցա օրինակին։

Գովելով այդ տիկնայց առաքինասէր ընթացքն ու խոնարհամտութիւնը, խոստացանք՝ ըստ առաջարկութեան մեր բարեկամաց, հայ տիկնայց ուշադրութեան մատուցանել, յուսալով թէ ապարդիւն չմնար։

Կյիշեմք անցեա՛լ ժամանակ մը, յորում մեր ազգային Հիւանդանոցի ամեն կարգի պատսպարեալք երջանկագոյն վիճակ մը ունէին, շաբաթը քանի մ՚օր իրենց այցելու, խնամատար և մխիթարիչ տեսնելով՝ խումբ մը հայազգի ազնուատոհմ ու բարեգործով տիկիններ, որոց պարագլուխ հանդիսացած էր առատասիրտ տիկին Գ. Երամեան։ Ցարիներով շարունակեց այս տիկնայց խնամակալութիւնը. անձամբ հանդանակութեան կելնէին, և ամեն անգամ երբ հիւանդանոց կմտնէին, իրենց և այլոց նուէրներու հարուստ բեռներ կթափէին հոն, պատսպարելոց աչերէն ուրախութեան արտասուք կքամէին ուղխօրէն, և օրհնութեանց ու բարեմաղթութեանց հեշտ ու երկնահաճոյ ձայներ կելնէին կարձրանային պատսպարելոց սրտից խորերէն։

Կցաւիմք, որ այդ խնամակալութիւնը չկայ այժմ։ Կցաւի՛մք, որ մեք այն ատեն ուրիշ դրացի ազգաց օրինակ ըլլալու պատիւն ունէինք, իսկ այժմ կհարկադրիմք՝ զանոնք իբրև օրինակ ցուցընել մերայնոց։

Ժամանակա՛ւ, տնանկ աղքատաց ու կարօտ վարժարանաց որոշեալ նպաստներ կըներ կեդրոնական սնտուկը, և միանդամայն տօնի օրեր Պատրիարքարան դիմող չքաւոր ազգայնոց օգնութիւն կմատուցանէր։ Ժամանակա՛ւ, թաղական սնտուկներն ալ այսպիսի ձեռնտուութիւններ կընէին իրենց թաղի կարօտներուն։ Իսկ այժմ չեն տեսնուիր ազգի մը պարտ և վայել եղող այսպիսի գործեր։

Ժամանակա՛ւ այլևայլ նպատակներով ընկերութիւններ կկազմուէին մեր ազգին մէջ, և քիչ շատ նոցա արդիւնքը կը տեսնուէր և իբրև նախանձելի օրինակ կընծայուէին այլոց. իսկ այժմ օտարաց ձեռնարկութիւնք մատնանիշ կցուցուին մեզ։

Վերջին ժամանակներս, մեր ազգին մէջ, թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ՛ գաւառաց մէջ, ազգային էական ամեն խնդիր բարձի թողի եղած՝ սնոտի վէճեր և սին ու դձուռ խնդիրներ ընդհանրապէս մուտ գտած են, և եղբայր եղբօր դէմ ատելութեամբ կվարուին, ժամավաճառ կըլլան և մէկմէկու վնաս հասցունելու համար ամեն հնարք ու ճարտարութիւն կթափեն։ Կարդա՛ մեր ազգային թերթերը. ե՛լ գնա՛ աչքե՛ն անցո՛ւր Պատրիարքարանի արձանագրութիւնները, պիտի տեսնես թէ աւելի մե՛ք կվնասեմք մեզ, քան թէ ուրիշն, աւելի մե՛ք մեր յետադիմութեան պատճառ կըլլանք քան թէ օտարն։

Եւ ո՞ր առաւել ցաւալին է, կարծես մայրաքաղաքիս կեդրոնէն, մեր ազգային պաշտօնատունէն, մեր ազգային ժողովներէն երկպառակութեան, անօգուտ կուսակցութեանց և անշահ ու անհաճոյ վէճերու օրինակներ կըտրուին դաւառաց։

Երեսփոխանական ժողովն՝ որ, իբրեւ գերագոյն իշխանութիւն ազգին, պարտի գործունէութեան, ազգասիրութեան և եղբայրսիրութեան հայելի ըլլալ ընդհանուր Ազգին, տե՛ս թէ յաճախ ինչպէ՛ս ինանիր ժամանակ կանցունէ. տե՛ս թէ վերջին օրերս մեր քաղաքական ժողովն, ի՛նչ խնդիրներով կյուզի և կյուզէ։ Շատ ուրախ եղանք, իմանալով որ քաղաքական ժողովոյ վերջին ուրբաթ աւուր նստին մէջ ժողովականներէն ոմանք սոյն ընթացից ցնասակարութիւնն յայտարարեր, և Ս. Պատրիարք Հօր հետ միանալով հրաւէր կարդացեր են իրենց պաշտօնակցաց՝ կուսակցական ոգին ու կիրքը ի բաց թօթափել, և առանց աջին կամ ձախին աչառելու՝ աշխատիլ ու գործել յօգուտ ազգին, թողուլ ներքին վէճերն, և միանալով դիմադրել Ազգին դոյութեան ցնասող ամեն դարձուածոց։

Եթէ պաշտօնական մարմինք, յոտից մինչեւ ցգլուխ, այսպիսի ուղղութեամբ ընթանան, եթէ միայն ազգին օգուտն ու շահը իրենց կէտ նպատակի դնեն, և իրենց օրինակաւն յորդորեն մեր ազգայիններն ի սոյն ուղղութիւն, ա՛յն ատեն կարելի կըլլայ մեզ՝ դէպ ի յառաջադիմութիւն քայլ առնուլ։

Բանա՛նք աչուընիս, տեսնե՛նք, դիտենք թէ մեզի բնակակից ազգերն, յոյնն, հրէայն, և այլք, ի՛նչ կընեն. ի՛նչպէս կգործեն էական խնդրոց մէջ, ի՛նչպէս կընկերանան յառաջադիմութեան համար, և իրենց ազգութեան դոյութեան ու պատուոյն դէմ սպառնացող ամենափոքր դէպքի մը մէջ իսկ ի՛նչպէս իրար կանցնին, և չեն դադարիր աշխատելէ՝ մինչև որ իրենց նպատակին չհասնին։ Այս ազգաց գործոց, մանաւանդ վերջին օրերս ի հանդէս բերած գործո՛ց մանրամասնութիւնքն նշանակել հա՞րկ է։ Ի՛նչ նպատակաւ են Բերայի մէջ հաստատեալ յունական ընկերութիւնք ու կաճառք, յորս տիկնայք աշխատութեան մեծ մասն ունին, և յորս Պրազիլիոյ կայսեր, և լորտ Տերպիի պէս աշխարհահռչակ անձինք պատուոյ անդամ կգրատնուին։ Դեռ պէ՞տք է յիշել, թէ հրէայն, բաց ի ուրիշ ընկերական ազգօգուտ հաստատութիւններէ, ունի տիեզերական Իսրայէլեան ընկերութիւն մը, որ՝ աշխարհի մէկ կողմը եթէ հրէայի մը մատը արիւնել յանդգնի մէկը, իսկոյն ամեն գոռում գոչում կհանեն և յօգնութիւն կվազվազեն։

Զքաւորութիւն, տգիտութիւն, երկպառակութիւն ծանրացած են մեր վրայ։ Եթէ տակաւին չսթափիմք, եթէ տակաւին դարուս ոգւոյն համեմատ չընթանամք, եթէ մէկ մէկու օգնելու, մէկզմէկ սիրելու, մեր աղքատին ու կարօտելոյն խնամ տանելու, եթէ ուսումնական ու նիւթական զարգացման անփոյթ կենամք, փոքր միւս ևս և՝ պիտի սպառինք, և պիտի անցնիմք Թուրքիոյ ա՛յն ժողովրդոց կարգը, որոց յարգն ու արժէքը շատ քիչ է, և անարգանօք կը յիշատակուին...։

Գրած էինք անցեալ շաբթու, թէ Պատրիարքարանի լուր տրուած ըլլալով որ Շապին-Գարահիսարի Թամզարայի վանքն ու դպրոցը հրձիգ (գունտագ) ըրեր ու մոխիր դարձուցեր են, փութաց հեռագրով պաշտօնական տեղեկութիւն ուղել նոյն վիճակին առաջնորդ գերապատիւ Տ. Աբրահամ Ս. Արքեպիսկոպոսէն։

Երեկ իմացանք, թէ ա՛յդ հեռագրին պատասխանն եկեր է։ Գրեր է Տ. Աբրահամ եպիսկոպոս — «Որովհետեւ Թամ«զարացիք, հրկիզութիւնն իրեն չեն ծա«նուցած, այլ ուղղակի Պատրիարքարա«նի. ուստի թո՛ղ Թամզարացիներէն «ստուգէ Պատրիարքարանը»։

Շա՛տ դժուարութեամբ հաւատացինք, թէ առաջնորդի մը կողմանէ այսպիսի պատասխան տրուած ըլլայ Պատրիարքարանի, ա՛յսպիսի ծանր պարագայի մը մէջ։ Բնաւ երբէք չպիտի հաւատայինք, եթէ այս լրոյն աղբիւրն ամենահաւատարիմ չըլլար։ Զարմանքը պատեց զմեզ, այլայլմէ եղանք, սկսանք ի խոր խորհիլ, թէ Շապին-Գարահիսարի առաջնորդը ա՛յդ պատասխանը հեռագրած

ատենը մի՛ գուցէ խելագարած ըլլայ, կամ մի՛ գուցէ այդ հեռագիրն, առանց իւր գիտութեան, իրեն թշնամի մէկը քաշած ըլլայ. ապա թէ ոչ՝ անհնարին է, որ բարձրաստիճան եպիսկոպո՛ս մը, առաջնո՛րդ մը, ժողովրդեան համար մինչեւ իսկ իւր անձը զոհել ուխտեալ մէկը, տեսնէ իրեն խնամոց յանձնեալ վանքի մը, վարժարանի մը այրեցուցեր ըլլալը, և ինք չփութայ հաղորդել Պատրիարքարանի, և երբ տեղեկութիւն ուզուի՝ «ով որ նախ լուր տուաւ, անկէց ստուգէ» գրէ, ծայրագոյն անտարբերութիւն ու անհոգութիւն ցցունէ, և ծանրապէս մեղանչած չըլլայ առաջի Աստուծոյ, առաջի ազգային Պատրիարքարանի և առաջի ընդհանուր Ազգին։

Աբրահամ Եպիսկոպոս Թերեւս վշտացած ըլլայ վիճակայնոց ոմանց դէմ, տեղական ուրիշ խնդրոյ մը պատճառաւ, և այսպէս վարուած ըլլայ այս խնդրոյն մէջ։ Բայց միթէ այսպէս նոյն իսկ իւր ընդդիմադիր մասն առաւել զօրացուցելու և արդարացուցելու տեղի չ՚տար։

Բաւական համարելով այսչափ խորհրդածութիւն առ այժմ, կառաջարկեմք Պատրիարքարանի որ փութայ ապահովագրեալ հեռագրով մը բացատրութիւն պահանջել ա՛յդ հեռագրին համար, պատասխանելու համար պայմանաժամ տալով մէկ կամ երկու շաբաթ։ Եթէ արդարև հեռագիրն ինք քաշած է, այնուհետև վայրկեան մ՚իսկ յապաղել հարկ չէ՝ վճռահատելու համար թէ «Ա՛յդչափ կիրք և ա՛յդչափ դաժան ոգի «ունեցող եկեղեցականի մը՝ չէ՛ թէ բիւ«բաւոր հայ ժողովրդեան հովուութիւնն «յանձնել, այլ միայն մէկ հայու մը քը«զանցքն իսկ ցուցնել՝ քրիստական ոճիր է»։

Մեք կցանկամք, որ Աբրահամ Եպիսկոպոս իւր կենաց վերջին մասին մէջ այսպիսի վճռոյ մը արժանի ընթացից մէջ գտնուած չըլլայ, և տալիք պատասխանը գոհացուցիչ տեսնուի։

—

Կըսեմք, թէ «Շահէնն ի Սիպիր» անուն կարևոր գրքէն 200 օրինակ անցեալներն Վան ղրկուած ատեն, մաքսատան վերատեսչութեան կողմանէ արգիլուեր, և Շուրայի-Տէվլէթն ալ հարկադրեր է քննութեան ենթարկել և բանակցիլ հասարակաց կրթութեան պաշտօնատունը պիտի հաստատէ այդ գրքին կարևորութիւնը, որոյ ընթերցման համար յաճախ յորդոր ու հրաւէր կկարդամք մեր աղգայնոց, և մէկ անգամ կարդացողն դարձեալ և դարձեալ կկարդայ՝ մեր աղգին իսկական վիճակն իբրև ի ջինջ հայելւոջ տեսնելով ի նմա։

Իզմիրէն մարտ 19 թուով առ մեզ ուղղեալ նամակ մը՝ հետեւեալ տեղեկութիւնները կհաղորդէ, յորոց վերջինը կարի յոյժ հետաքրքրական, ծաղրաշարժ և միանգամայն հրահանդիչ է։

«1.– Երկուշաբթի, կէս օրէն յետոյ, վսեմափայլ կուսակալն Սպարի փաշա փոխադարձ այցելութեան եկաւ մեր դերապատիւ Առաջնորդին։

Նոյնպէս պարսից հիւպատոս Շեյխ Մէհմէտ պէյ՝ բարեհաճեցաւ այցելութեան դալ Նորին գերապատուութեան։

2.– Տեղւոյս աղգայինք մեծ եւ սգալի կորուստ մ՚ըրին։ Զիվիճեան Տ. Յովհաննէս քահանայն երէկ յանկարծ կաթուածահար ըլլալով առ Աստուած փոխեցաւ։ Հանգուցեալն՝ 65 տարեկան էր. իւր կոչմանն արժանի, զգօն ու պարկեշտ անձ մ՚ըլլալով՝ ամենուն համակրութիւնը կվայելէր։ Կրօնական խնդրոյ հմուտ, եւ եկեղեցական օրինաց մասին խստապահ էր. լուրջ ու ուշիմ յիշողութեամբը՝ աղգային հնաւանդ սովորութեանց եւ անցեալ այլեւայլ դէպքերու վրայ ի հարկին օգտակար ու մանրամասն տեղեկութիւններ կհաղորդէր։

3.– Հետեւեալ դէպքը՝ որ դիւրախաբներու համար ընտիր ու շահաւէտ դաս մը կպարունակէ, միանգամայն կարի հետաքրքրական է եւ ծաղրաշարժ, ինչ ինչ պարագաներով պատմել արժան կհամարիմ։

Երեք ամիս յառաջ, Միքայէլ Իշխանօֆ անուամբ հայ մը կներկայանայ տեղւոյս Տ. Գէորգ քահանային, եւ կպատմէ թէ ինքը ընիկ տիւխիսցի եւ երեւելի զօրապետ մ՚է. սակայն Հայոց ազգին անկախութեան համար կազմուած ընկերութեան անդամ ըլլալն կառավարութեան կողմէն լսուած ըլլալով ստիպուեր է դիշերային խոյս տալ Ռուսիայէն, եւ թէ՝ 4–5 ամիսէ հետէ ասդին անդին կթափառի անճար ու աղքատ, թէեւ նոյն ընկերութիւնը անհամար միլիոններ ունի դիզած ու թաղած. իւր անդամակիցները, ինչպէս նաեւ ընտանիքը անտարակոյս պէտք եղած օգնութիւնը չեն ղլանար իրեն. բայց ո՛ւր ըլլալը չգիտնալով ինքն այսպէս ամեն միջոցներէ զուրկ եւ աւուր հացի կարօտ մնացած է։ Այսպէս ըսելով օգնութիւն կը խնդրէ։ Տ. Գէորգ Հայրը իւր տունը կհիւրընկալէ զանի. եւ Իշխանօֆ նամակ մը կղրկէ Տիւխիս՝ իւր եղբօրմէն ստակ բերել տալու համար։ Խումբ մը ազդասէր երիտասարդք երբ կլսեն այս ամենը՝ չեն ղլանար իրենց նուէրները աղատութեան այս շահատակին մատուցանել. ամեն կերպով կպաշտպանեն ու կխնամեն ղինքը՝ Նալբանդեանցի վիճակակից չըլլայ ըսելով։ Այս երիտասարդք նկատելով որ Իշխանօֆի ձեռքը տրուած դրամական նպաստը ցաւ ու լաց կպատճառէ անոր, ուրիշ միջոցներ ձեռք կառնուին. ձեռքը չեն տար ուղղակի, այլ անկողնոյն կամ քսակին մէջ կդնեն գաղտնապէս։ Իշխանօֆ այնուհետեւ աղնուականի մը ձեւն ու կերպարանը կառնու, եւ հաղիւ հազ կդիջանի պատասխանել իրեն ուղղուած հարցմանց։ Այս բարձր իշխանը միշտ տրտունջ կ՚յայտնէր իրեն եղած ընդունելութեանց համար. եւ միւս կողմանէ ալ ո՛չ նուազ կցաւէին բարեկամները՝ ղինքն արժանավայել կերպիւ մեծարել անկարող դտնուելնուն համար։

Օր ըստ օրէ մէկ կողմանէ Իշխանօֆի եղած յարգն ու պատիւը կաւելնար, եւ միւս կողմանէ ալ նորա ղրոյցները։ Իշխանօֆ՝ հետզհետէ քաջալերուելով՝ երբ Տիւխիս ղրկած նամակն անպատասխանի կմնայ, կառաջարկէ մէկը ղրկել Տիւխիս. կընդունուի այս առաջարկութիւնն ալ. այն ատեն Իշխանօֆ կ՚յայտնէ թէ ինք Իշխան փոխ-Մարէշալ Միքայէլ Եուվանօվիչ Արղութինսքին է. նամակ մը կպատրաստէ իւր եղբօրն ուղղեալ. այս առթիւ Տիւխիս երթալիք անձին՝ Իշխանօֆի տուած հրահանգը խիստ երկար է. սաստիկ կպատուիրէ երկչոտութիւն չցուցնել այլ համարձակ լինիլ, սենեակի մը մէջ շարունակ նստած չկենալ, այլ մերթ ընդ մերթ վեր վայր շրջիլ. եւ շրջագայութեան եղանակն ալ կսովորեցուցէ, կըպատուիրէ՝ եղբօրմէն անմիջապէս 3000 գարպոն առնուլ, ինչպէս որ նամակին մէջ գրած էր. եւ անձնական ծախուց համար բան մը չխնայել, եւայն եւայն։ Մինչեւ անդամ այս տեղէն երկու զոյգ ձեռնոց եւ երկայն գլխարկ մը առնել կուտայ, մեծ եւ բարձր մարդերու հետ պիտի տեսնուի ըսելով։ Որոշեալ անձը կըմեկնի։ Իշխանօֆի բարեկամներն առաւել կմտերմանան, առաւել կ՚յարգեն ու կպատուեն զանի, եւ ակնդէտ հեռագիր կսպասեն Տիւխիսէն, վասնզի այն ատեն պիտի յայտնուէր՝ իրենց խոստացուած անհամար դումարներուն իրականութիւնը։ Վերջապէս հեռագիրը կհասնի, եւ անոր մէջ միմիայն 5000 ֆրանք բառերը կրնան կարդալ վեր ի վերոյ կերպով։ Իշխանօֆ անմիջապէս ձեռք կանցունէ զայն, եւ կը յայտնէ որ առաջիկայ շոգենաւով 5000 ոսկի պիտի ընդունի, ըստ որում այդ երկու բառերուն նշանակութիւնը այս է կըսէ։ Մեծ կըլլայ իւր բարեկամաց խնդումն ու բերկրութիւնը, չեն գիտեր ի՛նչպէս յարգեն ու մեծարեն զԻշխանօֆ. յետս յետս կընկրտին նորա առջեւ. ծունր միայն չեն կրկներ, եւ խունկ ու մոմ կպակսի։– Բայց Իշխանօֆի ճշմարիտ իշխանութիւնը երկար չտեւէր. երկու օրէն անեւրեւոյթ կըլլայ. իւր բարեկամները կ՚յուզին, կտրտմին, կցաւին, մի՛ գուցէ վտանգի մը հանդիպած լինի ըսելով. սակայն քիչ մ՚ետքը կիմանան թէ վտանգը իրենց գլխուն եկած էր. վասնզի Իշխանօֆ անեւրեւոյթ եղած էր Տ. Գէորգ քահանային տունէն՝ ոսկի ժամացոյց մը եւ ուրիշ բաներ վերցնելով։ Այն ատեն հեռագրատունէն Տիւխիսէն եկած հեռագրոյն մէկ օրինակը կուգան, եւ Իշխանօֆի փախած ըլլալուն տարակոյս չմնար, երբ «ոսոպ է, բռնեցէք», բառերը կկարդացուին։ Երկու օր վերջը Տիւխիս ղրկուած անձն ալ կվերադառնայ, եւ Իշխանօֆի կատարեալ խաբեբայ մ՚ըլլալը կ՚յայտնէ. իրեն յանձնուած նամակն ուրիշ բան չէ եղեր, այլ միայն իւր բարեկամներուն ու ծանօթներուն հայհոյանք՝ անձնիւրին յականէ յանուանէ վրացերէն լեզուաւ գրուած։ Հեռագրին մէջ յիշուած լեմոնը՝ տիւխիսեցի ազգային մը ապսպրած է եղեր Իշխանօֆի բաղդէն, զոր ոսկի մեկնեց։

Այժմ լսուած ըլլալով, թէ Իշխանօֆ Այսընի չրջակաները կշրջի, յատուկ մարդ ղրկուեցաւ, եւ երէկ իմացանք որ ձերբակալուած է, ու այսօր կամ վաղը Իզմիր կբերուի հրաչափառ խայտառակութեամբ։

Կըսուի, թէ այս խաբեբային ճշմարիտ անունը Միքայէլ Զարըգեան է։

. . . Խմբագիր

Ըստ փափաքանաց պատուարժան Թաղեցւոց և դպրական դասու, առաջիկայ Աւագ հինգշաբթի ցերեկ, որ հրաշալի տօն է ամենասուրբ Հաղորդութեան, թաղիս երկսեռ վարժարանաց տեսուչ և հայկաբան դասատու արժ. Տ. Վահան վարդապետ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ։

Ի դիմաց դպրական դասու

20 Մարտ 1877 Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

Իւսկիւտար Սէլամիյէ Մ. Զօլֆեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիւրակէ երեկոյ, կըսէ Լէվընդ Հէրալտ, մայրաքաղաքիս դեսպանատանց մեծագոյն մասն Եւրոպայէն ծածկագիր հեռագրեր ընդունեցան։ Այս հեռագիրք կպարունակեն՝ շաբաթ օրը Լոնտոնի մէջ ստորագրեալ դաշնագրոյն իմաստը։ Մեր իմացածին նայելով, կյաւելու յիշեալ լրագիրը, օտար տէրութեանց ներկայացուցիչք պիտի առաջարկեն Բ. Դրան՝ դեսպանաժողովոյ առաջարկութիւնները գործադրել, և սպառազինեալ զօրքը ցրուել։

Իսկ Ֆոր տիւ Պոսֆոր հետեւեալ տեղեկութիւնը կուտայ այս մասին։– «Լոնտոնի օսմանեան դեսպանատունէն երէկ (երկուշաբթի) Բ. Դուռն եկած հեռագիր մը անմիջապէս թարգմանուելով՝ օգոստափառ Սուլթանին մատուցաւ։ Նոյն օրը Բ. Դուռը գումարեալ նախարարաց ժողովն այս խնդրոյ զբաղեցաւ։ Ստոյգ աղբիւրէ կիմանամք, թէ սոյն դաշնագրով միանգամայն խորհուրդ կուտան Բ. Դրան, որ խոստացեալ բարեկարգութիւնք գործադրուին, և Բեգրսպուրկ

պաշտօնական մը ղրկուի՝ բանակցելու համար որ նախ օսմանեան զօրքը դրուի, և ապա ռուսականը։ Նաև կծանուցուի Բ. Դրան, որ դեսպանաժողովոյ առաջարկութիւնք, որ ընդունուած չէին, սոյն դաշնագրոյն հաստատութեան պատճառաւ՝ կառավարութեանց կողմանէ կվաւերացուին, և թէ բարեկարգութեանց գործադրութեան պիտի հսկեն դեսպանք և հիւպատոսք։ և եթէ մէկ տարուան մէջ չգործադրուին բարեկարգութիւնք՝ այնուհետև պէտք եղածը պիտի խորհին կառավարութիւնք։

Արդ՝ կմնայ դիտնալ, թէ Բ. Դուռը ի՞նչ պատասխան պիտի տայ. և թէ՝ հետևանքը խաղաղութի՞ւն թէ պատերազմ պիտի ըլլայ։

— Այսօր դարձեալ երկու վաշտ զօրք Վարնա կերթան։

—Խրիսթաքի էֆէնտի՝ որ Սէրվիչէն էֆէնտիի տեղ երեսփոխան ընտրուած էր, հրաժարեր է՝ ծանուցանելով թէ ըստ հրահանգի բժշկաց Եւրոպա օդափոխութեան պիտի երթայ։

— Երուսաղիմայ նախորդ կառավարիչ Ալի պէյ՝ երկուշաբթի մեռաւ։

— Այսօր մայրաքաղաքս կսպասուի՝ Պուխարայի Էմիրին դահաժառանգ Ապտ-իւլ-Մէլիք խան։

— Վագրթէն կիմանամք, թէ 2 միլիոնի չափ անգղիացւոց կողմանէ շնորհակալեաց ուղերձ մը մայրաքաղաքս ղրկուեր է՝ օգոստափառ Սուլթանին մատուցանել, դեսպանաժողովոյն առաջարկութիւններն մերժելու համար։

—Երեսփոխտնական ժողովն, երկուշաբթի աւուր նստին մէջ սկսաւ վիճաբանութեան ենթարկել՝ կուսակալութեանց կանոնադրութիւնը, զոր խմբագրած է Շուրայի-Ցեվլէթ։

—Ռումելիի երկաթուղւոյն բաժնետոմներուն վերջին վիճակահանութենէն առաջին պարգեւն շահող տոմսակն՝ Լեւեմտից պաշտօնատան մէջ պանքային դիւանն է եղեր։

—Օգոստ. Սուլթանը՝ երկուշաբթի՝ Մահմուտ փաշայի հետ Հէրէքէի գործարանը գնաց պտըտեցաւ։

—Նախկին մեծ եպարքոս Մէհմէտ Բիւշտի փաշա՝ Պրուսայի հանքային ջուրերը պիտի երթայ։

—Իզմիրէն գրուածին նայելով՝ այս օրերս հոն ձկնկիթ (պալըգ-եումուրթա) ուտողները կթունաւորուին. և թէ՝ տեղւոյն առողջական տեսուչն տեղեկագրեր է կառավարութեան, որ ձկնորսք ձուկ որսալու ատենին թունաւոր կեր կգործածեն, և այսպէս ձկներն կթունաւորուին ու հետեւաբար մարդիկ։

Սթոքոլմի և Լահիի դեսպան կարդեցաւ Մուրատ էֆէնտի, առաջին աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատարութեամբ։

— Առևտրական երրորդ ժողովոյն նախագահ Սուրէնեան Յովհաննէս էֆէնտի՝ նոյն պաշտօնատան վերաքննութեան դատարանին երկրորդ նախագահ անուանեցաւ։

—Թուլչայի կառավարիչ կարդեցաւ՝ Վարնայի նախորդ կառավարիչ Սայիտ փաշա։

—Վարնայի կառավարիչ անուանեցաւ՝ Թուլչայի նախորդ կառավարիչ Ալի պէյ։

—Երկրորդ աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատարութիւն տրուեցաւ՝ Սըվազի հեռագրական քննիչ Մուսթաֆա էֆէնտիի։

—Նիշի նախորդ հրամանատար Ալի Սայիպ փաշա՝ երրորդ բանակին ընդհանուր հրամանատար և միանգամայն Շքոտրայի հրամանատար կարդեցաւ։

—Մէլանիկի կուսակալ անուանեցաւ՝ երրորդ բանակին և Շքոտրայի նախորդ հրամանատար Տերվիշ փաշա։

—Ծերակուտի անդամ կարդեցաւ՝ հրէայ աղդէն տոքթոր Գասթրօ էֆէնտի։

—Օգոստ. Սուլթանն անցեալ ուրբաթ օր ղրահաւոր նաւատորմիղն աչքէ անցունելէն յետոյ, նոյն նաւատորմիղին հրամանատար Հասան փաշայի՝ երկրորդ աստիճանի Օսմանիյէ, և օդնականին՝ երկրորդ աստիճանի Մէճիտիյէ պատուանշան, և զօրաց՝ մէկ մէկ ամսական ընծայեց։

Վարշավիայէն առ Պասիրէթ գրուած նամակ մը՝ հետագայ հետաքրքրական և միանգամայն ցաւալի տեղեկութիւնը տուած է։

«Երեք ամիսէ ի վեր զրոյց կար, թէ քահանայ մը Ռուսիոյ ամեն կողմերը շրջելով՝ խելքի մոքի դէմ բաներ կընէ, և ռուսերը կհաւատան։ Քահանայն մէկ տեղ մը երկու օրէն աւելի չկենալով, անդադար կշրջի, ամեն տեղ յարդանօք ու պատկառանօք կընդունուի, և օրը միայն 65 տրամ հաց ու 130 տրամ դինիէն զատ ուտելիք ու խմելիք չունի. երբեմն զարմանալի բաներ կգուշակէ, և երբեմն երաշներ կմեկնէ ու ըսածին պէս կելնեն։ Այս պատճառաւ շատ դրամ կշահի, և հասարակաց յարգանքը հետզհետէ կաւելնայ։ Նոյն իսկ բանակին ընդհանուր հրամանատարին 100 դարպոն պարգևին կարժանանայ։ Այս անդամ յիշեալ քահանայն 8000 ի չափ փոքրիկ խաչեր շինելով, իւրաքանչիւրն 100ական դարպոնի տուեր է ձեռնհաս հրամանատարաց, ծանուցանելով թէ նոյն իսկ Յիսուսի խաչափայտին կտորներէն շինուած է, և զայս վրան ունեցողին չազդեր հրաղինուց հարուածներն. և որովհետև մեներս պատերազմ պիտի բացուի՝ հարկաւոր է կրել զայն, մահուանէ ազատ մնալու համար։ Ամենուն ալ դաղտնի այս յայտարարութիւնն ըրեր, և ամենուն ալ պատուիրեր է դուրս չհանել այս դաղտնիքը, յաւելլով թէ ասոնց ստակով Երուսաղէմի համար ոսկի խաչ մը պիտի շինել տայ։ Ասկէց քանի մ՚օր յառաջ, այս քահանային ըսածին կատարելապէս հաւատ ընծայող երկու ռուսք կռուի եղեր, և միևնոյն միջոցին մէկմէկու վրայ ատրճանակ պարպելով՝ երկուքն ալ անմիջապէս անդիի աշխարհքը գացեր են։ Ասոր վրայ, քահանայն այժմ կվնտռուի ոստիկանութեան կողմանէ»։

— Պարսից կառավարութիւնն այս անդամ Ռուսիայէն 40 հաղար ասկղնաւոր հրացան գներ, և զինուորական ինչ ինչ կարդադրութեանց ձեռնարկեր է։

— Աթէնքի լրագրաց դրածին նայելով՝ Անդղիոյ կառավարութիւնը հրամանղրկեր է Աթէնք գտնուող անդղիացի հրամանատարաց, որ իրենց պաշտօնին դլուխը դտնուին, և պէշիդա երթալու համար պատրաստ ըլլան, եթէ ռուսական նաւատորմիղը շարժման նշան մը տայ։

— Գերմանիոյ Պիզմարդ իշխանը առաժամանակեայ կերպիւ պաշտօնէ պիտի հրաժարի եղեր։

Հետևեալ դիրը կհրատարակեմք, մեր դիտողութիւնը շաբաթ աւուր թողլով։

«Տայիրէի սատիսէ սերմիւհէնտիսլիք ճանիպի ալիսինէ։

Իզզէթլու էֆէնտիմ.

Բաթրիքխանէմիզին իղին վէ բուխսաթը օլմագսըզըն Ղալաթատա քեային էրմէնի միլլէթի քիլիսէսի տախիլինտէ պաղը քէսան թէրաֆընտան էպնիյէ ինշասընա թէշէպպիւս օլընտըղընտան պունուն մէնի բաթրիքխանէմիզ ճանիպինտէն թէնպիհ օլընմըշ իսէտէ դաթիէն սէմմ իտիլմէյէրէք տէվամ իտիլմէքտէ վէ պու իսէ մուղայիրի ուսուլ վէ նիզամ օլտըղընտան էպնիյէի մէզքիւրուն հէման մէնէ վէ թաթիլի իսթիրհամ օլնուր։

93 մարտ 21 Մէլլէթի էրմէնիան
մխթարը մահալլէի Ղալաթա

Ռումելիի երկաթուղւոյն բաժնետոմներուն վերջին վիճակահանութեան գլխաւոր արդիւնքն է։

Թիւ	Պարգև	Թիւ	Պարգև
41775	600000	184878	1000
1801510	60000	184879	»
336308	20000	210526	»
1859889	»	336307	»
13052	6000	423171	»
317252	»	460623	»
464974	»	460625	»
783987	»	622220	»
810057	»	631014	»
1275242	»	711802	»
206783	3000	782649	»
210427	»	783986	»
268372	»	805438	»
464972	»	888383	»
656480	»	1055038	»
923377	»	1091545	»
923379	»	1393937	»
1049917	»	1492922	»
1512356	»	1507610	»
1748619	»	1512359	»
1859890	»	1512360	»
1967593	»	1539634	»
105201	1000	1539635	»
153963	»	1801507	»
179953	»	1815653	»

Մէ-րրոթը Բ-ութիւ Օսմանիյէ

Պու քիթապ տէվլէթը օսմանիյէնին իպթիտայի սալթանաթընան իշպու կիւնէ դատար հէր փատիշահըն միւտէթ սալթանաթը միւհիմ վուդուաթը իլէ հէր պիրինին մուահէրէթիտէվլէթլէրի պիլտիրիր պիր էսէր տիր։ Մէարիֆ մէճլիսինին ինթիխապ վէ բուխսաթի իլէ ըիւշտիյէ մէքթէպլէրի իչուն թապ օլունմուշ՝ մէնաֆիի ումումէ այիտ տիր։ Ֆէօվրիւ պաշընտա Մատթէոսեանընն տիւքեանլէրինտէ վէ սայիր քիթապ սաթըլան մահալլէրտէ, էճզասը 16 վէ միւճէլլէսի 18 ղրուշա սաթըլմագտա տըր։

ԻԼԱՆ
ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Ասաքիրի շահանէ էլպիսէ անպարբնտա ալթմբշ պին գբյէտէն եէթմիշ պին գբյէյէ գատար թէրագդիւմ իթմիշ օլան գբբիբենթը՝ թարիխի գօնթրաթօտան իթիպարէն պիր հաֆթա ղարֆընտա հիյէթը հաղբրէսի իլէ պէհասը խաղինէ ֆիյաթբ բլա գայիմէ օլարագ պէր վէճհը փէշին վիրիլէրէք անպարը մէղքիւրտէն գալտբրբլմագ շարթբ բլա ֆիրուխթ օլունաճաղընտան՝ վէ պէհէր գբյէսի իքիշէր ղուրուշա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, մարտը բումինին եէկիրմի տէօրտիւնճի փէնչէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէյինտէն՝ տահա զիյատէ ֆիյաթլէ իշթիրասընա թալիպ օլանլէրին եէվմը մէղքիւրտէ Տարը շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

Պապը Սէրասքէրի

21 մարտ 1877

—

Ասաքիրի շահանէ սարաճխանէ անպարբնտա մահֆուզ օլան նումունէսի վէճհ իլէ միւպայեա օլունաճագ ինճէ վէ գալբն եէկիրմի պէշ պին գբյէ եէրլի իմալը սիյահ եաղլը քեավսէլէնին պէհասը թէսլիմինի միւպէյյին վիրիլէճէք օլան մագպուզ սէնէտլէրի թարիխլէրինտէն իթիպարէն օթուզ պիրեր կիւնլիւ իքիշեր թագսիթ իլէ սիմ մէճիտիյէ եէկիրմի պիրեր պէչէգ ղուրուշա, վէ սիմ մէճիտիյէ վիրիմէտիկի հալտէ փիասա ֆիյաթբ իլէ պիշ հիսապ ֆէրգի իլէ պէրապեր գայիմէ օլարագ նիզամիյէ խաղինէսինտէն վիրիմէք շարթբբլա պէհէր գբյէսի եէկիրմի եէտի ղուրուշա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ՝ մարտը բումինին եէկիրմի տէօրտիւնճի փէնչէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէյինտէն՝ իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարը եէվմի մէղքիւրտէ տարը շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

Պապը Սէրասքէրի

21 մարտ 1877

—

Պիւթիւն եաղլը Ըսպարթա վէ Պուլտուր վէ Սեմավ սախթիեանը ատէտ օն պէշ պին, պէհէրի՝ օթուզ իւչ ղրուշ։

Եարբմ եաղլը Ըսպարթա վէ Պուլտուր վէ Սեմավ սախթիյանը, ատէտ օն պէշ պին, պէհէրի՝ եիրմի պէշ ղրուշ։

Ասաքիրի շահանէ սարաճհանէ անպարբնա մահֆուզն ումունէսի վէճհիլէ մուպայեա օլունաճագ պոլատէ մուրաքքամ իքի քալեմ սախթիեանընն պահալարը մաքպուզ սէնէտլէրի վիրուտինտէ խաղինէ ֆիյաթբյբլա քայիմէ օլարաք պէր վէճհի փէշին նիզամիյէ խաղինէսինտէն իթա քբլընմաք շարթբյբլա ֆիյաթբ մուրաքքամէլէրի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ՝ մարտը բումինին եիրմի տէօրտիւնճիւ փէնչէնպիհ կիւնիւ գարարը քաթիսի վէրիլէճէյինտէն՝ իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարը եէվմի մէղքիւրտէ սաաթ եէտի բատտէլէրինտէ տարը շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

20 Մարտ 1877

Պապը Սէրասքէրի

—

Նանը աղէզ իտարէսինին քափանը տաքիքի վէ թիւֆէնկհանէ վէ ֆասբմ փաշա տէյիրմէնլէրի հասբլաթընտան օլմաք վէ թարիխի քօնթրաթօտան իթիպարէն եէկիրմի պիր կիւն ղարֆընտա քեամիլէն քալաբբբլմաք վէ պահասը եիւզիւք քայիմէ եիւզ ղրուշա օլարագ վէշինէն իթա օլունմաք իւզերէ սաթբլաճաք օլան իւչ եիւզ պին քբյէ քէփէյին պէհէր քբյէսի օն իւչ փարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու մարտը բումինին եիրմի տէօրտինճիւ փէնճէմպիհ կիւնիւ քարարը քաթիսի վէրիլէճէյինտէն՝ իշթիրասընա թալիպ օլանլարը եէվմի մէղքիւրտէ տարը շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

20 Մարտ 1877

Պապը Սէրասքէրի

—

Ասաքիրի շահանէյէ պիր սէնէ ղարֆընտա մուպայեա օլունաճագ սէպղէնին պէհէր մահ ալընաճաք մբքտարլարընը պահասը էրթէսի այլարը իպթիտալարընտան հեր քաչ ղրուշա պալիղ օլուր իսէ պէրվէճհի փէշին իւզիւք քայիմէ իւզ ղրուշա օլարաք նիզամիյէ խաղինէսինտէն վէրիմէք վէ ագճէ ֆարգը նամընը քայբա պահասընը մէճմուինտէն եիւզտէ օն թէնզիլ քբլընմաք շարթը վէ շէրայիթի սայիրէյի մուքարրէրէսի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մարտը բումինին եիրմի իւչիւնճի չէհարշէնպիհ կիւնի քարարը քաթիսի վէրիլէճէյինտէն իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարը եէվմի մէղքիւրտէ Տարը շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

17 մարտ 1877

Պապը Սէրասքէրի

—

Խնդիր Աբեր-ելեան

Եւրոպայի ոչդի Էլեֆանին մեջ

Արմաշի վանական մամլին ի լոյս ընծայեալ սոյն տետրակը՝ որ ամենայն ուշադրութեամբ ընթերցման արժանի է, մայրաքաղաքիս բոլոր հայ դրավաճառաց խանութները կծախուի ի գին 3 ղր։

ԱՌ ԱՐԵԳԱԿՆ

Գ. Վ. ծանցի տունը յանձնարարաբիւնցեր ալ կրնան դուրս գրել տարբեր բերել տարբ։

ՀՐԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

ՄԵԾ ՏՈՒՆ ԴԵՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԴԵՂՕՐԷԻՑ
Վ. ԾԱՆՆԻ

Բերա Մեծ փողոց Աղաճամի թիւ 77 եւ
Կ. Պոլիս Կամուրջի հրապարակը թիւ 1—2

Եւրոպիոյ առաջին գործարանաց հետ յարաբերութեամբ կապուած, և իւր դեղորէից ընտրութեամբն և գնոց չափաւորութեամբ հրաշակուած։

Միակ մթերանոց անուանի Հ. Նէսթլէ քիմիագէտին շինած Ֆն լաֆնէն, որոքիրիկ ոչի տղայոց, տկար կազմ ունեցող և հիւանդուութենէ ապաքինելոց միակ սննդարար ուտելիքէն համայն Եւրոպիոյ մէջ ընդունուած և ամեն գլխաւոր բժշկաց հաւանութիւնն ստացած։

Հոն կը գտնուի նաև.

Քոֆֆ (մատակի խմորեալ կաթ) որ մեծ համբաւ ունի Եւրոպիոյ մէջ և շատ կը փնտրուի։

Սէլֆոն դը Բէնէն, զուտ և մաքուր, Բէլթիէ, Տիւպօսք, ծօպսթ և Էվանս Լէդլ ճարտար քիմիագէտներէն պատրաստուած։

Զէյտ Է-ղ, զուտ, Քրիսթիանայի Բէթէր Մէսէրի գործարանէն ելած։

Եղէրդէ (հինտիպա) Խոհոե, Լուտվիկսպուրկի Հ. Ֆրանք գործարանէն ելած ստամոքսի ուժ տուող և ախորժակ բացող, որ հասարակ խահուէի հետ խառնելով՝ գինը մեծապէս կիջեցնէ՝ առանց համն ու հոտը փոխելու։

Աբոռնէսպոկան սապոյ ամեն ժամու մէջ։

Տէ-ժէնէ Ջոբ, մազերու անվրիպելի ներկ։

PILULES HOLLOWAY
ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

Լեարդի, ստամոքսի, և աղիքներու ամեն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, նաև ջղային տկարութեան, ուժաթափութեան և տխրութեան համար. կը ջնջէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անչափաւորութեանց հետքերը։ Արտի և երիկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մ'ունի. արիւնը մաքրելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ։ Իւր դեղական մեծ ազդեցութեամբը սրտախառնութիւն, կուծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կաղեր, գլխի ցաւեր կը վանէ. մարսողութիւնը կը շփաւորի, և մարմինը մաքրուելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ՝ որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնապատճառ կըլլան, առողջ, ուժեղ, և բնական դիրքը կդգենու։

ONGUENT HOLLOWAY
ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

Մորթային հիւանդութիւնք և վէրք բուժելու մասին ունեցած պալսամական յատկութեանցը չհաւասարիր բնաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր թունաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղցկեղ (չիրիփէնչէ), սրունից և ստեանց վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին և կամ կլաւանան. օգտակար է նաև հարբուխի, հազի, սրտի բարտխման, մանաւանդ օդացաւ (եէլ) ըսուած հիւանդութեան։ Իւր կազդուրիչ և զօրաւոր ազդեցութեամբը խոյլ (սբրաճա) հիւանդութեան ապականիչ զօրութիւնը ի'նչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը դիմադրաւէ։

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամեն դեղավաճառներու քով, և մասնաւորապէս Պահէք-գափու Թաշ խանի կողմերը Պ. Գասապեանի դեղարանը՝ Նօ. 7՝ կը ծախուի։

Աւելի առնել ուզողը կը հրաւիրուի առ հեղինակն տոքթոր Հոլլօուէ ի Լոնտոն Օքքսֆորտ փողոց թիւ 533։

ՊԱՏՄԱՆՔ ՓՈՒՆՋԻ

1.—Փունջը ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի։

2.—Տարեկան բաժանորդագինն է միայն չորս արծաթ մէճիտ՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրաքաղաքիս և իւր արուարձանաց և թէ գաւառաց համար։

3.—Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի։

4.—Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ։

5.—Հատը 40 փարայ է, և կը գտնուի ամեն Հայ դրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով։

6.—Ծանուցման տողը 3 ղրուշ է մէկ անգամի համար։ Աւելի ածան կըլլայ աւելի անգամներու համար։

7.—Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան, Կ. Պոլիս Ալաճա-Համամ Խալիլ խան միջին յարկ թիւ 19։

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐ
Բիզա փաշա խան թիւ 3